

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till myntlag
och lag om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en ny myntlag genom vilken stadgandena om betalningsmedel revideras så att de motsvarar de förändrade förhållandena. Det föreslås också att lagen skall innehålla stadganden om upphävande av sedlars och metallmynts ställning som lagliga betalningsmedel samt om avrundning av betalningars pennibelopp. Propositionen innehåller dessutom flera huvudsakligen tekniska ändringar. I övrigt avses den föreslagna lagens stadganden till sitt innehåll i sak motsvara den gällande myntlagen, som samtidigt upphävs.

Det föreslås att reglementet för Finlands Bank skall ändras så att till listan över bankfullmäktiges uppgifter fogas den rätt som Finlands Bank med stöd av den föreslagna myntlagen får att besluta att sedlar skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	4.1. Indragning av sedlar av gammal typ	7
ALLMÄN MOTIVERING	3	4.2. Emission av jubileumsmynt	7
1. Nuläget och behovet av ändring	3	5. Propositionens ekonomiska verkningar	8
1.1. Den gällande myntlagstiftningen	3	6. Ärendets beredning	8
1.2. Praxis och missförhållanden	3	DETALJMOTIVERING	8
1.2.1. Allmänt	3	1. Motivering till lagförslagen	8
1.2.2. Sedlar och metallmynt av gammal typ upphör att gälla	3	1.1. Myntlag	8
1.2.3. Emission och distribution av jubileumsmynt och andra specialmynt	4	1.2. Lagen om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank	11
1.2.4. Beslutsfattande som gäller metallmynt	5	2. Ikraftträdande	11
1.2.5. Verkställighetsföreskrifterna i fråga om penningförsörjningen	5	LAGTEXTER	12
2. Mål och medel	6	1. Myntlag	12
2.1. Upphävande av äldre sedlars metallmynts ställning som lagliga betalningsmedel	6	2. Lag om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank	14
2.2. Emission av jubileums- och specialmynt	6	BILAGA	15
3. Den internationella utvecklingen	7	Parallelltext	15
4. Internationell jämförelse	7	Lag om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank	15

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläget och behovet av ändring

1.1. Den gällande myntlagstiftningen

Enligt den ändrade 72 § (1077/91) regeringsformen, vilken trädde i kraft den 1 mars 1992, är Finlands myntenhet en mark och stadgas genom lag hur markens externa värde skall bestämmas. Om finskt mynt stadgas genom myntlagen (276/62), som har gällt från ingången av år 1963. I samband med den stiftades även lagen om införande av myntlagen (277/62), som innehåller närmare stadganden om den ändring av värdet på myntenheten som då trädde i kraft.

Enligt 1 § myntlagen är Finlands myntenhet en mark, som delas i etthundra penni. Lagliga betalningsmedel är enligt 3 § sedlar och metallmynt. Finlands Bank har enligt 4 § ensamrätt till sedelutgivning. Enligt 5 § myntlagen beslutar Finlands Bank om sedlarnas valörer samt om deras utseende och övriga egenskaper. Besluten publiceras i författningssamlingen. Beslutanderätten i Finlands Bank hör i denna fråga enligt 17 § 1 mom. 4 punkten reglementet för Finlands Bank (365/25), som stiftats som lag, till riksdagens bankfullmäktige. Specialstadgandena om skadade sedlar finns i 6 § myntlagen.

Staten har med stöd av 7 § myntlagen ensamrätt att låta prägla metallmynt för sin egen räkning. Metallmynt präglas i den omfattning som Finlands Bank uppger vara behövlig i penningrörelsen, och Finlands Bank sätter även mynten i omlopp. Om metallmyntens valörer, deras utseende och övriga egenskaper bestäms enligt 8 § genom förordning. Om vanliga metallmynt som används som betalningsmedel stadgas genom förordningen om metallmynt (1026/79), som den 1 oktober 1993 ersätts av en ny förordning om metallmynt (676/91). Om jubileumsmynt utfärdas förordningar särskilt.

I 9 § myntlagen begränsas skyldigheten att i en betalning ta emot metallmynt. Specialstadgandena om skadade metallmynt finns i 10 §.

Utöver stadganden om egentliga betalningsmedel innehåller 2 § även stadganden om bestämmande av markens externa värde. Paragrafen ändrades senast genom en lag av den 13 november 1992 (997/92).

Myntlagen reglerar inte brott mot lagens stadganden. I 37 kap. strafflagen stadgas pen-

ningförfalskning och vissa anknutna gärningar samt s.k. spridning av penningimitation vara straffbara. I samband med betalning gäller för lagliga betalningsmedel även de allmänna obligationsrättsliga stadgandena.

I lagen om avrundning av betalningars pennibelopp (918/90) stadgas om avrundning av slutsummorna på sådana betalningar vars pennibelopp inte är delbart med värdet på det minsta myntet i användning.

1.2. Praxis och missförhållanden

1.2.1. Allmänt

Den nuvarande myntlagen har med undantag av stadgandena i 2 § om markens externa värde gällt oförändrad sedan år 1963. Stadgandena är därför i många avseenden föråldrade eller bristfälliga och motsvarar inte den utveckling som har skett inom betalningssystemen och penningförsörjningen. Det har bl.a. förekommit sådana praktiska problem i anknytning till distributionen av jubileumsmynt som inte kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt i och med att regler saknats eller lämnat rum för tolkning. Om präglingen av metallmynt och avrundningen av betalningars pennibelopp stadgas på en onödigt hög författningsnivå.

Dessutom finns det inga gällande regler om vissa viktiga frågor, såsom upphävande av gamla sedlars och metallmynts ställning som lagliga betalningsmedel. Myntlagen innehåller inte heller stadganden om den i praktiken nödvändiga rättigheten för Finlands Bank att meddela penninginstitutet och andra samfund som deltar i penningförsörjningssystemet föreskrifter och anvisningar om penningförsörjningen.

1.2.2. Sedlar och metallmynt av gammal typ upphör att gälla

Att lagliga betalningsmedel upphör att gälla betyder att den offentliga makten föreskriver att de sedel- och metallmyntsvalörer som uppnått ställning av lagliga betalningsmedel skall dras bort ur den offentliga betalningsrörelsen och bytas ut mot nya betalningsmedel inom en viss tid vid äventyr att de annars förlorar sin giltighet som lagliga betalningsmedel.

I Finland gäller för närvarande inga uttryckliga stadganden om upphävande av ställningen som lagligt betalningsmedel. Fram till år 1963 hörde rättigheten i fråga till riksdagens bankfullmäktige med stöd av den då upphävda 10 § reglementet för Finlands Bank. Eftersom en dylik åtgärd påverkar medborgarnas förmögenhetsrätt skall saken regleras på lagnivå. Enligt 19 § förordningen om preskription i fordringsmål och om offentlig stämning på borgenärer som givits 1868, dvs. den s.k. preskriptionsförordningen, tillämpas inte den allmänna preskriptionstiden om tio år på preskription av lagliga betalningsmedel, utan där-om skall stadgas särskilt.

Sedlar av gammal typ har i Finland tidigare upphört att vara lagliga betalningsmedel två gånger. Bankfullmäktige upphävde genom sitt beslut 1943 ställningen som lagliga betalningsmedel för de sedlar som var äldre än 1922 års typ från och med den 1 juli 1945. Den då gällande 10 § i reglementet för Finlands Bank hade följande lydelse: ”Hava skickligt gjorda efterapningar av bankens sedlar förekommit i rörelsen eller är typen så föråldrad, att minst tio år förflutit sedan banken senast utlämnat sedlar av denna typ, kunna bankfullmäktige besluta och kungöra, att sedlar tillhörande denna serie böra företes banken till inlösen eller utbyte inom i kungörelsen angiven tid, som ej får vara kortare än två år, vid äventyr att de därefter icke vidare inlöses eller utbytas. Värdet av de sedlar, som icke företetts, bör gottskrivas bankens reservfond.”

Den andra gången finska sedlars egenskap av lagligt betalningsmedel upphörde att gälla var i samband med den s.k. sedelklippingen, då statsrådet genom lagen om reglementering av penningförhållandena (1255/45) befullmäktigades att bl.a. föreskriva att de sedlar som då var i omlopp blir ogiltiga inom en kortare tid än tiden enligt 10 § reglementet för Finlands Bank.

Lagliga betalningsmedel i Finland är samtliga metallmynt angivna i mark och penni som satts i omlopp år 1864 eller senare och vilka uppgår till sammanlagt 25 olika metallmynt samt de sedlar som satts i omlopp år 1946 eller senare. Antalet metallmynt och sedlar av olika typ i omlopp är synnerligen stort även enligt internationell måttstock. Av de sedlar som utgivits för 1963 års penningreform är lagliga betalningsmedel sedlar av 1945 års typ (de nominella värdena är 5, 10, 20, 50, 100, 500,

1 000 och 5 000 mk) och av 1955 års typ (de nominella värdena är 100, 500, 1 000, 5 000 och 10 000 mk) samt sedlar på 500 mk av 1956 års typ och sedlar på 100 mk av 1957 års typ.

I samband med penningreformen emitterades följande sedlar av 1963 års typ: 1, 5, 10, 50 och 100 mk. År 1975 sattes sedlar på 500 mk, år 1976 sedlar på 100 mk, år 1977 sedlar på 50 mk, år 1980 sedlar på 10 mk samt år 1986 sedlar på 10, 50, 100, 500 och 1 000 mk i omlopp. Av flera sedelvalörer har dessutom tillverkats typer med beteckningen Litt. A och Litt. B, eftersom de i någon mån avviker från den ursprungliga sedeltypen. Även dylika sedelvalörer måste beaktas i register och förteckningar över lagliga betalningsmedel.

Sedlar och metallmynt av gammal typ används i allmänhet inte längre inom den normala betalningsrörelsen, eftersom Finlands Bank har dragit in dem allteftersom de har returnerats till banken. Utomlands är centralbankerna och penninginstitutet tvungna att föra register och förteckningar över andra länders lagliga betalningsmedel. Det stora antalet typer av finländska betalningsmedel är redan i sig ett missförhållande. Det har dessutom förekommit fall i vilka det nominella värdet av de sedelvalörer som har satts i omlopp före myntreformen år 1963 på grund av sin vilseledande natur har kunnat utnyttjas i bedrägligt syfte.

Kopiering av sedlar av gammal typ, främst med färgkopieringsapparat, är på grund av att moderna säkerhetsfaktorer och -egenskaper saknas relativt lätt. Det vore för att förebygga den stora risken för förfalskning av sedlarna i fråga nödvändigt att deras status som lagliga betalningsmedel vid behov kan upphävas snabbt och flexibelt, likväl så att medborgarnas egendomsskydd eller rättssäkerhet inte äventyras. Eftersom regler om myndigheternas befogenheter saknas måste lagstiftningsförfarandet tillgripas, vilket är både svåränvänt och alltför långsamt för att förhindra sådana allvarliga skador som en plötslig och i stor omfattning genomförd penningförfalskning åsamkar samhällsekonomin.

1.2.3. Emission och distribution av jubileumsmynt och andra specialmynt

Med jubileumsmynt avses sådana metallmynt som präglas och sätts i omlopp för att ära en betydande officiell händelse, en årsdag,

en bemärkt person eller något motsvarande. Det är inte meningen att jubileumsmynt skall användas i penningrörelsen, även om de formellt är lagliga betalningsmedel. På grund av de numismatiska synpunkter som hänför sig till jubileumsmynt måste särskild uppmärksamhet fästas vid de präglade myntens antal och egenskaper.

Förutom de traditionella jubileumsmynten präglas i flera länder även andra specialmynt, i synnerhet s.k. proof-mynt av både metallmynt och jubileumsmynt. Specialmynten och de separat förpackade myntserierna är närmast avsedda för samlare.

Eftersom jubileumsmynt och andra specialmynt till sin juridiska natur är metallmynt och lagliga betalningsmedel, tillämpas på dem myntlagens stadganden om metallmynt. Finlands Bank, som också sätter jubileumsmynten i omlopp, skall i överensstämmelse med 7 § myntlagen även bestämma antalet jubileumsmynt som skall präglas. Avsikten med stadgandet var dock ursprungligen närmast att tillförsäkra Finlands Bank möjligheten att reglera den mängd pengar som är i omlopp och å andra sidan att trygga metallmyntens penningförsörjningsbehov. De bestämmelser och förfaringssätt som tillämpas då metallmynt sätts i omlopp har dock visat sig vara invecklade och svåra i fråga om jubileumsmynt. I praktiken har finansministeriet och Finlands Bank i förväg försökt förhandla och komma överens om frågor som gäller präglingen och emissionen av jubileumsmynt.

För Finlands Banks del har stadgandena om metallmynt inneburit att banken är tvungen att köpa jubileumsmynten av myntverket i Finland och ta hand om distributionen av dem. I praktiken har detta lett till många problem. Man har blivit tvungen att sköta distributionen både via Finlands Banks egna kontor och via penninginstitutet och postanstalterna. Det har varit svårt att bestämma de regionala och institutvisa kvoterna för jubileumsmynten. Dessutom har institutens intresse för att delta i distributionen av jubileumsmynten märkbart minskat på grund av de kostnader som uppgiften medför. Det går inte att på ett naturligt sätt med Finlands Banks uppgifter i egenskap av centralbank motivera att banken skall delta i distributionen av jubileumsmynt och även andra specialmynt. Detta understryks särskilt av att de kommersiella synpunkterna i anknyt-

ning till dylika mynt kommer att öka i och med att myntverket i Finland ombildats till aktiebolag.

1.2.4. Beslutsfattande som gäller metallmynt

Enligt den gällande 5 § myntlagen skall Finlands Banks beslut om sedlarnas beskrivningar, dvs. sedlarnas valörer, utseende och övriga egenskaper, publiceras i författningssamlingen.

Enligt 8 § myntlagen ges motsvarande beslut i fråga om metallmynt genom förordning. Beslutet fattas på en onödigt hög nivå jämfört med den beslutsnivå som tillämpas i fråga om sedlar, i synnerhet om man beaktar att metallmynten enbart har ställning av växelpengar som kompletterar sedlarna inom betalningsmedelssystemet.

I 1 § lagen om avrundning av betalningars pennibelopp stadgas hur betalningar i finska mynt skall avrundas. Medborgarna kan anses känna till avrundningsreglerna synnerligen väl och förfaringssätten har inte lett till betydande problem i praktiken. Enpennismyntet har inte längre använts efter år 1980, då fempennismyntet blev det minsta myntet. Då även det drogs in år 1990 är 10 penni för närvarande det metallmynt som har det lägsta värdet. Då den nuvarande myntlagen stiftades förutsågs inte att enpennismyntet skulle dras in, och därmed innehåller lagen inte möjligheten till avrundning av pennibelopp. Den rådande situationen är otillfredsställande därför att det går att genom förordning stadga om det nominella värdet på de metallmynt som är i användning, medan det avrundningsproblem som detta leder till måste avgöras genom lag.

1.2.5. Verkställighetsföreskrifterna i fråga om penningförsörjningen

Penningförsörjningen i Finland har ordnats så att de lagliga betalningsmedlen sätts i omlopp och returneras via kontoren för Finlands Bank och penninginstitutet samt via postanstalterna. Systemet baserar sig på avtal mellan parterna om regional och lokal penningförsörjning. Dessutom har Finlands Bank meddelat penninginstitutet samt Post- och televerket anvisningar om förfaringssätten vid sedel- och mynthantering.

Avtalssystemet och Finlands Banks anvisningar har fungerat på ett tillfredsställande sätt. Det kan likväl uppkomma problem, om penninginstitutens kontorssystem avsevärt förändras. Eftersom avtalssystemet omfattar samtliga parter inom penningförsörjningen, krävs det att parterna förblir enhetliga för att avtalen skall bibehållas och fungera. Finlands Bank har inte heller garantier för hur penningförsörjningssystemet fungerar i undantagssituationer, om den inte juridiskt kan förplikta systemets parter att vidta åtgärder som omständigheterna kräver.

2. Mål och medel

2.1. Upphävande av äldre sedlars och metallmynts ställning som lagliga betalningsmedel

För att de konstaterade missförhållandena i fråga om det stora antalet sedlar och metallmynt som dragits bort ur den regelmässiga betalningsrörelsen skall kunna rättas till, föreslås det att regler (14 §) enligt vilka Finlands Bank har rätt att besluta att sedlar och finansministeriet att metallmynt skall upphöra att vara betalningsmedel.

Enligt 17 § 1 mom. 4 punkten (678/62) reglementet för Finlands Bank ankommer det på bankfullmäktige att besluta om tillverkningen av nya sedelvalörer och -typer. Därför är det ändamålsenligt att ge bankfullmäktige i uppgift att även sköta beslutsfattandet i fråga om upphävande av sedlars egenskap av lagliga betalningsmedel. En uttömmande förteckning över bankfullmäktiges uppgifter finns i 17 § reglementet för Finlands Bank, vilket innebär att ändringen kräver att lagrummet ändras.

Eftersom den rätt att upphäva kontanta pengars egenskap av betalningsmedel som ges Finlands Bank och finansministeriet medför en möjlighet att ingripa i medborgarnas förmögenhetsrättigheter, föreslås det att begränsande tidsfrister uppställs för när upphävningen träder i kraft. Enligt den föreslagna 13 § krävs det att beslut om att pengar upphör att gälla publiceras i författningssamlingen, i regel minst sex månader före ikraftträdandet, för att beslutet skall träda i kraft och fram till denna tidpunkt vore betalningsmedlen alltså lagliga och användbara i den allmänna omsättningen. Avsikten är att deras egenskap av lagligt betalningsmedel dras in efter ikraftträdandet, vilket innebär att ingen längre skall ha någon

skyldighet att ta emot dem i en betalning. Även efter detta skall Finlands Bank dock i samtliga fall ha en absolut skyldighet att lösa in dem till deras nominella värde under en period av tio år efter att beslutet har trätt i kraft. Genom ett dylikt arrangemang vore det möjligt att säkerställa att ingens rättssäkerhet kränks i samband med upphävandet. Stadgandet hindrar inte Finlands Bank från att enligt prövning lösa in ogiltiga betalningsmedel även efter tidsfristen i fråga.

För att Finlands Bank inte skall behöva bära kostnaderna för inlösen av metallmynt, föreslås att staten skall stadgas vara skyldig att inom ett år efter att bankens inlösningsskyldighet upphört lösa in de metallmynt som banken har löst in.

Det kan i fall av en omfattande penningförfalskning eller något annat särskilt som eventuellt kan medföra allvarliga följder för penningförhållandena uppkomma ett behov att skyndsamt ur betalningsrörelsen dra bort t.ex. alla sedlar eller metallmynt som blivit föremål för förfalskning. Därför föreslås 13 § myntlagen även innehålla ett undantagsstadgande med stöd av vilket det vore möjligt att av särskilda skäl låta bli att iakttä minimitiden på sex månader för ikraftträdande av ett beslut om att pengar blir ogiltiga.

2.2. Emission av jubileums- och specialmynt

Det är skäl att på grundval av det ovan anförda göra präglings- och emissionsförfarandet i fråga om jubileums- och specialmynt mer flexibelt än för närvarande så att det motsvarar de förändrade förhållandena. Jubileums- och specialmynten har ingen nämnvärd penningpolitisk betydelse, eftersom deras proportionella andel av samtliga betalningsmedel i omlopp är obetydlig och eftersom de inte heller kvarstår som betalningsmedel i den normala penningrörelsen. Eftersom det likväl är ändamålsenligt att ge dessa mynt ställning av lagliga betalningsmedel, skall de formellt sättas i omlopp av centralbanken. Emissionsförfarandet skulle likväl kunna göras flexiblere och vissa formaliteter som tillämpas på vanliga metallmynt kunde frångås. Det föreslås att till 9 § myntlagen skall fogas ett stadgande enligt vilket Finlands Bank och finansministeriet kan komma överens om det förfarande som skall tillämpas då metallmynt sätts i omlopp.

I praktiken kan överenskommelse träffas t.ex. årligen om det sammanlagda totalbeloppet på de jubileumsmynt och andra specialmynt som präglas och sätts i omlopp det året. Därefter kan finansministeriet, då det begärt utlåtande av Finlands Bank enligt det föreslagna 7 § 2 mom., inom ramen för det maximibelopp som Finlands Bank meddelar fatta beslut om de nominella värdena och andra egenskaperna för de jubileums- och specialmynt som präglas det aktuella året. Finlands Bank avses fortfarande formellt sätta mynten i omlopp så att de kan bokföras i Finlands Banks balansräkning som pengar i omlopp. I praktiken skall mynten inte fysiskt överföras i Finlands Banks besittning, utan banken skall endast rent kontotekniskt köpa dem av staten till deras nominella värde och omedelbart sälja dem tillbaka till staten. De praktiska distributionsåtgärderna i anknytning till att mynten sätts i omlopp i rörelsen av mynten kan vidtas av finansministeriet eller med dess fullmakt t.ex. det bolagiserade myntverket enligt hur Finlands Bank och finansministeriet kommer överens. Ministeriet skall dessutom kunna besluta att mynten prissätts på ett sätt som avviker från det nominella värdet. Beslut om jubileums- och specialmynt skall publiceras i författningssamlingen. De proof-mynt som eventuellt präglas skall beskrivas särskilt i beslutet.

I emissionsförfarandet för metallmynt som direkt avses vara betalningsmedel föreslås inga ändringar.

3. Den internationella utvecklingen

De penning- och valutapolitiska frågorna har inte tagits med i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet). Den europeiska integrationsutvecklingen har åtminstone på kort sikt inte någon direkt inverkan på de förslag till ändring av myntlagen som nu föreligger.

4. Internationell jämförelse

4.1. Indragning av sedlar av gammal typ

I Sverige måste en speciallag stiftas för att egenskapen som lagliga betalningsmedel skall kunna upphävas för sedlar av gammal typ. Enligt en lag år 1982 upphörde vissa sedlar av

gammal typ att vara lagliga betalningsmedel fem år efter att lagen hade trätt i kraft. År 1988 stiftades en lag om att sedlar om tiotusen kronor skulle upphöra att gälla om tre år. Ännu efter att sedlarna efter den stadgade tidsfristen inte längre är lagliga betalningsmedel har Sveriges riksbank enligt lagen om Sveriges riksbank möjlighet att av särskilda skäl lösa in sedlar av gammal typ. Det anses i Sverige att den allmänna preskriptionstiden på tio år inte gäller sedlar, utan att om sedlars preskription måste stadgas särskilt.

I Norge kan centralbanken bestämma att sedlar av viss typ skall dras in. Indragna sedlar upphör att vara lagliga betalningsmedel ett år efter att centralbanken har kungjort saken. Banken är dock skyldig att lösa in sedlar ännu tio år efter den utsatta tiden.

Gemensamt för de nordiska länderna är att centralbanken ännu efter en viss förelagd tid är skyldig att under en viss tid lösa in sedlar av gammal typ. Tidsfristerna för inlösen varierar och om inlösen eller förutsättningarna för inlösen stadgas genom lag.

4.2. Emission av jubileumsmynt

I Sverige präglas metallmynten i ett myntverk som riksbanken äger. Banken kan även ge ut sådana minnes- och jubileumsmynt om vilka fullmäktige fattar beslut. Dessa mynt är lagliga betalningsmedel.

I Norge präglas metallmynten (även jubileums- och minnesmynt) av myntverket, som är en avdelning på den norska centralbanken, och de sätts även i omlopp av centralbanken. Beslut om att jubileumsmynt skall präglas och sättas i omlopp fattas likväl av kungen (regeringen) med stöd av en särskild lag i varje enskilt fall. Jubileumsmynten ges ut via centralbanken.

Den danska centralbanken äger myntverket i Danmark. Beslut om att metallmynt skall präglas och sättas i omlopp fattas av industriministeriet efter överläggningar med centralbanken. För förvaltningen av tillverkningen och utgivandet av metallmynt svarar centralbanken.

I Tyskland präglas metallmynten på uppdrag av förbundsrepubliken och för dess räkning. Centralbanken löser in dem av staten till deras nominella värde och sätter dem i omlopp. Förbundstaterna präglar årligen jubileumsmynt

med ett nominellt värde på 10 DM, vilka marknadsförs genom förbundsregeringens och centralbankens samarbete.

Österrikes centralbank låter prägla metallmynt på ett myntverk som banken äger och som även har ensamrätt att prägla och ge ut Österrikes jubileumsmynt. Myntverket kan dessutom ge ut vissa i lag nämnda kommersiella mynt som är reproduktioner av mynt från den österrikiska monarkins tid, men som inte längre är lagliga betalningsmedel.

De europeiska ländernas system för prägling och emission av metallmynt, i synnerhet jubileumsmynt och andra specialmynt, varierar i någon mån. De mynt som används som egentliga betalningsmedel sätts nästan utan undantag i omlopp av centralbanken. Däremot är utgivningen av jubileumsmynt och andra specialmynt i vissa länder myntverkets (i Tyskland delvis finansministeriets) uppgift. De numismatiska produkternas andel av myntverkens omsättning varierar märkbart, men är i de flesta fall ca 10 %.

5. Propositionens ekonomiska verkningar

Avskaffandet av sedlar och metallmynt av gammal kan typ medföra direkta kostnader för både Finlands Bank och finansministeriet. Kostnaderna motsvarar det sammanlagda beloppet av de nominella värdena på de betalningsmedel som enligt förslaget skall lösas in. Kostnadernas storlek beror på, vilka sedlar eller mynt Finlands Bank eller finansministeriet beslutar att avskaffa. Kostnaderna beräknas dock inte vara märkbara.

6. Ärendets beredning

Propositionen bygger på förslag av arbetsgruppen för myntlagen, som tillsatts av finansministeriet. I arbetsgruppen fanns representanter för ministeriet och Finlands Bank, och den inhämtade utlåtanden av sakkunniga på Finlands Bank och myntverket i Finland. Finansministeriet begärde utlåtande om förslaget av Finlands Bank, statskontoret, myntverket i Finland, Bankföreningen i Finland och Numismatiska Föreningen i Finland r.f.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Myntlag

Allmänna stadganden

1 §. I den nya 72 § regeringsformen stadgas att Finlands myntenhet är en mark. Därför är det inte nödvändigt att en andra gång i lag stadga om benämningen av myntenheten. I 1 § föreslås endast att marken alltjämt skall delas i etthundra penni.

2 §. Detta stadgande motsvarar den nuvarande lagens 3 §.

Det föreslås att begreppet lagligt betalningsmedel skall kvarstå oförändrat och avse sedlar och metallmynt. Det är dock skäl att precisera på vilket sätt och i vilket skede tryckta sedlar och präglade metallmynt övergår från att vara enbart trycksaker eller metallföremål till att

vara lagliga betalningsmedel som motsvarar sitt nominella värde.

Behovet av en precisering har uppkommit i synnerhet på grund av att Finlands Banks sedeltryckeri har ombildats till ett aktiebolag och eftersom det är meningen att även bolagisera myntverket i Finland. Därmed omfattas verksamheten för de företag som tillverkar betalningsmedel inte längre av tjänstemannaansvar.

Utgående från det sagda föreslås ett stadgande om att sedlar och metallmynt blir lagliga betalningsmedel när de sätts i omlopp enligt myntlagen. Det föreslås att 6 och 9 §§ skall innehålla stadganden om emission.

Bestämmande av markens externa värde

3—5 §§. Enligt den nya 72 § regeringsformen skall genom lag stadgas hur markens externa

värde skall bestämmas. Stadganden som motsvarar denna skyldighet finns redan i den nuvarande 2 § myntlagen, vilken senast har ändrats genom lag den 13 november 1992.

Då det inte är meningen att reglerna i den nuvarande 2 § skall ändras, föreslås att de skall tas med i den nya lagen i oförändrad form. För förtydligande av den nya lagen föreslås att den nuvarande 2 § blir tre paragrafer, av vilka 3 § motsvaras av 2 § 1 mom. i gällande lag, 4 § av 2—4 mom. och 5 § av 5 mom.

Med hänsyn till det ovan sagda är det inte heller nödvändigt att ändra de författningar på lägre nivå som utfärdats med stöd av den nuvarande myntlagens 2 §. Därför gäller förordningen den 13 november 1992 om handläggning i statsrådet av ärenden angående markens externa värde (998/92) och statsrådets beslut av den 7 juni 1991 om markens externa värde (882/91) samt den rätt som statsrådet den 13 november 1992 tills vidare bibehållit för Finlands Bank att avvika från gränserna för variationsområdet för markens externa värde oförändrade i överensstämmelse med den föreslagna 17 §.

Myndigheternas behörighet

6 §. I denna paragraf föreslås stadganden om hur sedlar sätts i omlopp och om hur deras egenskaper bestäms. Begreppet sedelutgivning skall förutom Finlands Banks penningpolitiska uppgift även avse hur sedlar sätts i omlopp. Paragrafens 1 mom. sammanfaller med den nuvarande lagens 4 §, och 2 mom. motsvarar den nuvarande 5 §. Det föreslås att det senare stadgandets ordalydelse skall förenklas. Om skyldigheten att publicera Finlands Banks beslut om sedlar i Finlands författningssamling stadgas enligt förslaget i 15 §. De föreslagna ändringarna är tekniska och innehåller inte materiella ändringar jämfört med den nuvarande myntlagen.

7 §. Detta lagrum motsvarar de nuvarande 7 och 8 §§, och det föreslås reglera motsvarande rättigheter i fråga om metallmynt som 6 § i fråga om sedlar. Enligt den nuvarande lagens 8 § bestäms angående metallmyntens valörer samt form, prägel, legering och mått genom förordning. Då Finlands Bank beslutar och enligt förslaget alltjämt skall besluta om sedlar och deras egenskaper, föreslås det att motsvarande beslutanderätt i fråga om metallmynt

överförs på finansministeriet. För ett beslut skall likväl krävas att Finlands Bank har möjlighet att yttra sig i saken innan beslutet fattas.

8 §. Då den nuvarande myntlagen stiftades räknade man inte med att enpennismyntet dras in, och den innehåller därmed inte möjligheten att avrunda pennibelopp. Senare har man på grund av att först enpennismyntet och sedan även fempennismyntet tagits ur bruk stiftat en lag om avrundning av betalningars pennibelopp. Enligt den avrundas det belopp som skall betalas nedåt till närmaste summa som är delbar med 10 penni, om det slutar på 1—4 penni, och uppåt på motsvarande sätt, om det slutar på 5—9 penni. Eftersom beslut om prägling av metallmynt enligt den föreslagna 7 § skall fattas av finansministeriet, föreslås i paragrafen att ministeriet skall ha rätt att även besluta om hur betalningars pennibelopp avrundas. Avsikten är att ministeriet skall utfärda ett beslut om avrundning som motsvarar den nuvarande lagen och att samma praxis som tidigare skall tillämpas. Beslutet skall enligt 15 § publiceras i författningssamlingen. Enligt det föreslagna 16 § 2 mom. skall lagen om avrundning av betalningars pennibelopp upphävas i samband med att myntlagen träder i kraft.

9 §. Avsikten är att början på 7 § 1 mom. skall motsvara det nuvarande 7 § 2 mom. myntlagen, enligt vilket Finlands Bank uppger i vilken omfattning metallmynt behövs i penningrörelsen och utger dem i rörelsen. Slutet av momentet föreslås stadga att finansministeriet skall överläta mynten till Finlands Bank till deras nominella värde. Stadgandet motsvarar 3 § 1 mom. den tidigare lagen om myntverket i Finland (877/80). Den nämnda lagen har upphävts i samband med att myntverket har ombildats till aktiebolag vid ingången av år 1993 (1231/92) och inrättningens myndighetssuppgifter i detta avseende har överförts på finansministeriet.

Enligt paragrafens 2 mom. skall Finlands Bank och finansministeriet kunna komma överens om specialarrangemang i fråga om emission och distribution av jubileumsmynt och andra specialmynt. Syftet är att få till stånd en dylik överenskommelse så att den gäller från samma datum som myntlagen. Avsikten är att överenskommelsen skall vara ett arrangemang av permanent natur som

preciserar bl.a. parternas uppgifter och de tekniska detaljerna för hur mynten sätts i omlopp.

Mottagnings- och inlösningsskyldighet

10 §. Enligt 9 § i den nuvarande lagen skall statskontoret och Finlands Bank ta emot metallmynt i obegränsad mängd. Andra är inte skyldiga att ta emot mer än etthundra stycken av varje valör och ej heller mer än till ett värde av sammanlagt etthundra mark. Statskontoret har endast ett verksamhetsställe, nämligen i Helsingfors, och i praktiken har kontoret i det närmaste inte alls behövt ta emot metallmynt. I samband med att statskontoret får nya uppgifter kommer dess kassafunktion att ytterligare minska. Kontoret har inte ens för närvarande tillgång till t.ex. apparatur som behövs för myntsortering. Det föreslås därför att ämbetsverkets skyldighet att ta emot metallmynt i obegränsad mängd skall upphävas. Den obegränsade mottagningskyldigheten avses därmed endast kvarstå för Finlands Bank, som även i övrigt ansvarar för landets penningförsörjning. Stadgandet hindrar likväl inte Finlands Bank från att koncentrera sig på enbart betydande kundservice i fråga om penningförsörjningen, varvid servicen till enskilda kunder främst skulle skötas av bankerna. Finlands Bank skall vid behov kunna påverka efterfrågan på service genom att uppbära avgifter.

På grund av att metallmynt är svåra att hantera föreslås även att den allmänna skyldigheten att ta emot metallmynt skall minskas till högst 50 stycken i en och samma betalning, vilket redan i sig är ett stort antal. Dessutom föreslås att gränsen på ett värde av 100 mk på det penningbelopp som skall tas emot skall slopas. Detta är motiverat redan i och med att ett guldmynt vars nominella värde är 1 000 mk har präglats Finlands självständighets 75-årsjubileum till ära. Även om jubileumsmünt inte i någon nämnvärd omfattning används till att betala, måste det finnas en möjlighet till detta, eftersom de formellt sett är lagliga betalningsmedel.

11 §. Den nuvarande lagens 6 § 1 mom. förbjuder användningen av avsevärt skadade sedlar som betalningsmedel och förbudet i 10 § 1 mom. gäller på motsvarande sätt metallmynt som avsevärt skadats eller är så förslitet att prägelns inte tydligt kan urskiljas. Det föreslås

att dessa stadganden skall kombineras till ett allmänt förbud mot att använda pengar som avsevärt skadats. Inte heller i detta läge föreslås några påföljder för brott mot detta förbud, men utöver förbudet föreslås ett stadgande om rätten att vägra ta emot dylika pengar i en betalning utan att detta t.ex. på grund av försening skulle medföra skadliga obligationsrättsliga påföljder för den som vägrat.

Det föreslås likväl att Finlands Bank fortfarande skall vara skyldig att ta emot både söndriga sedlar och skadade metallmynt under i praktiken samma förutsättningar som för närvarande.

Förslaget innebär att statskontorets nuvarande skyldighet att lösa in skadade pengar slopas, eftersom kontoret i praktiken inte behövt ta emot skadade metallmynt.

12 §. På motsvarande sätt som i 3 § 2 mom. i den nuvarande lagen om myntverket i Finland, som skall upphävas, föreslås att staten alltjämt skall ansvara för inlösen av returnerade metallmynt till deras nominella värde, dvs. samma värde till vilket finansministeriet enligt den föreslagna lagens 9 § överlåter mynten till Finlands Bank.

Särskilda stadganden

13 §. Enligt denna paragraf skall Finlands Bank ha rätt att meddela penninginstitut och andra motsvarande samfund föreskrifter och anvisningar om sedel- och mynthanteringen. Denna befogenhet skall kunna användas enbart i fråga om sådana samfund som är parter i verksamheten inom penningförsörjningssystemet. Föreskrifterna och anvisningarna avses vara närmast av teknisk natur och gälla t.ex. systemen för myntbeställning och -återlämning samt mynttransport, -hantering och -förpackning.

14 §. Finlands Bank och finansministeriet skall enligt denna paragraf ha rätt att upphäva sedlars respektive metallmynts ställning som lagliga betalningsmedel. Denna befogenhet motsvarar deras rätt att även besluta om nya sedlar och metallmynt. Det föreslås likväl att Finlands Bank skall vara skyldig att lösa in de sedlar och metallmynt som blivit ogiltiga på detta sätt ännu under 10 år efter att beslutet om att de skall upphöra att gälla har trätt i kraft, och staten skall å sin sida vara skyldig att av Finlands Bank fortfarande ett år efter

den tidsfristen lösa in de metallmynt som banken tagit emot under den tiden.

15 §. Beslut av Finlands Bank om sedlars nominella värde och egenskaper enligt lagförslaget 6 § 2 mom., finansministeriets motsvarande beslut om metallmynt enligt 7 § 2 mom., finansministeriets beslut om avrundning av betalningars pennibelopp enligt 8 § och beslut av Finlands Bank om upphävande av sedlars egenskap av lagliga betalningsmedel och finansministeriets motsvarande beslut om metallmynt enligt 14 § 1 mom. skall enligt förslaget publiceras i författningssamlingen. Av dessa beslut skall ett beslut om upphävande av sedlars och metallmynts egenskap av lagliga betalningsmedel publiceras minst sex månader innan det träder i kraft.

De sedlar och metallmynt som upphör att gälla skall inom denna minimitid bytas ut mot nya vid äventyr att de i annat fall skulle förlora sin ställning som lagliga betalningsmedel, då beslutet om att de upphör att gälla träder i kraft. Utbytestiden skall av särskilda skäl även kunna vara kortare. Särskilda skäl kunde närmast utgöras av ett omfattande fall av penningförfalskning.

Ikraftträdande

16 §. Genom den föreslagna lagen skall upphävas myntlagen från 1962 jämte ändringar, lagen om införande av myntlagen (277/62) och lagen om avrundning av betalningars pennibelopp.

17 §. Såsom ovan konstaterades i motiveringen till 3—5 §§ skall likväl förordningen om handläggning i statsrådet av ärenden angående markens externa värde och statsrådets beslut från 1991 om markens externa värde (882/91) jämte ändringar alltjämt vara i kraft. I kraft skall likaså förbli den rätt för Finlands Bank att avvika från markens variationsgränser som statsrådet bibehållit 13 november 1992, varför marken skulle tillåtas flyta även efter att den nya lagen trätt i kraft tills statsrådet beslutar annat. Genom paragrafens 3 mom. skall den med stöd av 8 § i myntlagen från år 1962 givna förordningen om metallmynt träda i kraft. Förordningen träder enligt sitt ikraftträdelsestadgande i kraft den 1 oktober 1993 och skulle upphöra att gälla utan något specialstadgande före ikraftträdandet i och med att myntlagen från år 1962 upphävs.

18 §. De pengar som är lagliga betalningsmedel innan den föreslagna lagen träder i kraft avses fortfarande vara lagliga betalningsmedel, till dess att de blir ogiltiga med stöd av 14 § 1 mom.

Sedlar och metallmynt enligt tidigare författningar än 1962 års myntlag avses alltjämt gälla till ett värde som motsvarar en hundraedel av deras nominella värde. Enligt paragrafens 3 mom. skall i frågor som gäller värdeskillnaden mellan den s.k. gamla marken, som användes före 1963, och den år 1963 ibruktagna nya marken fortfarande tillämpas de författningar som upphävs genom 16 § 2 mom. 2 punkten i den föreslagna lagen, nämligen lagen om införande av 1962 års myntlag samt finansministeriets beslut angående verkställighet och tillämpning av nämnda lag (557/62).

1.2. Lagen om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank

Beslutsfattandet inom Finlands Bank består av ärenden i vilka direktionen för Finlands Bank enligt 16 § i reglementet har s.k. allmän behörighet. Enligt reglementet förvaltningen och skötseln av banken ankommer på bankens direktion, såvida inte särskilda åligganden förbehållits bankfullmäktige i reglementet för Finlands Bank. I den föreslagna 12 § myntlagen ges Finlands Bank fullmakt att besluta att sedlar skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel, och lagrummet tar inte ställning till ordningen för fattande av beslut inom Finlands Bank. Enligt 17 § 1 mom. 4 punkten i reglementet för Finlands Bank ankommer det på bankfullmäktige att besluta om nya sedlar, varför det är ändamålsenligt att beslut om att gamla sedlar upphör att gälla fattas i samma ordning.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Myntlag

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

Allmänna stadganden

1 §

Den finska marken delas i etthundra penni.

2 §

Lagliga betalningsmedel är de sedlar och metallmynt som har satts i omlopp enligt denna lag.

Bestämmande av markens externa värde

3 §

Markens externa värde bestäms på grundval av kurserna på valutorna i Europeiska gemenskapernas medlemsstater.

4 §

Statsrådet fastställer på framställning av Finlands Bank beräkningsgrunderna för markens externa värde och gränserna för dess variationsområde. Beslut om en sådan framställning fattas av riksdagens bankfullmäktige på förslag av direktionen för Finlands Bank.

Finlands Bank skall se till att markens externa värde håller sig inom gränserna för variationsområdet. Om en allvarlig störning inträffar på valutamarknaden, har Finlands Bank dock rätt att tillfälligt avvika från gränserna för variationsområdet. Statsrådet kan på framställning av Finlands Bank bibehålla denna rätt såsom gällande tills vidare. Dessa ärenden skall så snart som möjligt hänskjutas till statsrådet enligt 1 mom.

Statsrådet kan också på eget initiativ med beaktande av läget på penning- och valutamarknaden återkalla rätten att tills vidare avvika från gränserna för variationsområdet. Innan beslut fattas skall statsrådet begära utlåtande av Finlands Bank. Om rätten återkallas skall Finlands Bank göra framställning till statsrådet om nya gränser för variationsområdet eller börja iakttä de gränser för variationsområdet som statsrådet senast fastställt. Utlåtande skall ges och framställning göras i den ordning som stadgas i 1 mom.

5 §

Statsrådet skall handlägga de ärenden som

avses i 4 § i brådskande ordning enligt vad som stadgas genom förordning. Finlands Banks framställningar skall antingen godkännas utan ändringar eller förkastas. Ärendena skall hållas hemliga tills statsrådets beslut har fattats.

Myndigheternas behörighet

6 §

Finlands Bank har ensamrätt till sedelutgivning.

Om sedlarnas nominella värde och egenskaper beslutar Finlands Bank.

7 §

Staten har ensamrätt att låta prägla metallmynt för sin egen räkning.

Om metallmyntens nominella värde och egenskaper beslutar finansministeriet efter att ha begärt utlåtande av Finlands Bank.

8 §

Finansministeriet skall vid behov besluta om avrundning av betalningarnas pennibelopp.

9 §

Metallmynt präglas i den mängd som Finlands Bank uppger vara behövlig i penningrörelsen. Mynten sätts i omlopp av Finlands Bank. Finansministeriet överlåter mynten till nominellt värde till Finlands Bank för att sättas i omlopp.

Finlands Bank och finansministeriet kan komma överens om det förfarande som skall tillämpas när metallmynt sätts i omlopp.

Mottagnings- och inlösningsskyldighet

10 §

Finlands Bank skall ta emot sedlar och metallmynt i obegränsad mängd. Andra är inte skyldiga att i en betalning ta emot flera metallmynt än femtio stycken.

11 §

Pengar som är avsevärt skadade får inte

användas som betalningsmedel och behöver inte godkännas som betalning.

Finlands Bank är skyldig att ta emot en söndrig sedel till dess nominella värde, om mer än hälften av sedeln finns kvar i ett stycke. I övriga fall beslutar Finlands Bank om sedeln skall tas emot och om för den skall betalas det nominella värdet eller mindre.

Finlands Bank är skyldig att ta emot ett skadat metallmynt, om dess äkthet med säkerhet kan fastställas.

12 §

Staten ansvarar för inlösen av till Finlands Bank returnerade metallmynt till deras nominella värde.

Särskilda stadganden

13 §

Finlands Bank får meddela banker och andra penninginstitut samt motsvarande samfund föreskrifter och anvisningar om sedel- och mynthanteringen.

14 §

Finlands Bank kan i fråga om sedlar och finansministeriet i fråga om metallmynt besluta att de skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel.

Finlands Bank är dock under tio års tid efter att ett beslut enligt 1 mom. har trätt i kraft skyldig att lösa in de sedlar och metallmynt som inte längre är lagliga betalningsmedel till deras nominella värde.

Staten är på motsvarande sätt under ett års tid från utgången av den tid som anges i 2 mom. skyldig att lösa in de metallmynt som Finlands Bank har löst in enligt nämnda lagrum.

15 §

De beslut av Finlands Bank och finansministeriet som avses i 6 § 2 mom., 7 § 2 mom., 8 § och 14 § 1 mom. publiceras i Finlands författningssamling. Ett beslut som avses i 14 § 1 mom. skall publiceras minst sex månader innan

beslutet träder i kraft, om inte annat följer av särskilda skäl.

Ikraftträdande

16 §

Denna lag träder i kraft den 1993.

Genom denna lag upphävs

1) myntlagen av den 30 mars 1962 (276/62) jämte ändringar,

2) lagen den 30 mars 1962 om införande av myntlagen (277/62), samt

3) lagen den 19 oktober 1990 om avrundning av betalningars pennibelopp (918/90).

17 §

Förordningen den 13 november 1992 om handläggning i statsrådet av ärenden angående markens externa värde (998/92), som givits med stöd av den i 16 § 2 mom. 1 punkten nämnda upphävda myntlagen, och statsrådets beslut av den 7 juni 1991 om markens externa värde (882/91), som utfärdats med stöd av samma lag, jämte ändringar gäller fortfarande utan hinder av denna lag.

På samma sätt gäller fortfarande den rätt som statsrådet den 13 november 1992 tills vidare bibehållit för Finlands Bank att avvika från gränserna för variationsområdet för markens externa värde.

Förordningen den 12 april 1991 om metallmynt (676/91), som givits med stöd av den upphävda lagen träder utan hinder av 16 § 2 mom. i kraft så som stadgas i förordningens 11 §.

18 §

Sedlar och metallmynt som är lagliga betalningsmedel enligt de stadganden som utfärdats innan denna lag trätt i kraft är fortfarande lagliga betalningsmedel tills annat bestäms med stöd av 14 § 1 mom.

En mark enligt stadganden som trätt i kraft före år 1963 motsvarar en penni enligt denna lag. På motsvarande sätt är sedlar och metallmynt enligt stadganden som trätt i kraft före år 1963 till sitt nominella värde en hundrededel av betalningsmedel enligt denna lag.

Vid tillämpningen av 2 mom. iakttas fortfarande den i 16 § 2 mom. 2 punkten upphävda lagen om införande av myntlagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, om inte något annat följer av gällande stadganden eller bestämmelser.

2.

Lag**om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § 1 mom. 4 punkten reglementet för Finlands Bank av den 21 december 1925 (365/25),
sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1962 (678/62), som följer:

17 §

Det ankommer på bankfullmäktige:

Denna lag träder i kraft den
1993.

4) att besluta om tillverkningen av nya
sedelvalörer och sedeltyper samt om att sedlar
skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel;

Helsingfors den 26 februari 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Minister *Mauri Pekkarinen*

Lag**om ändring av 17 § reglementet för Finlands Bank**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 17 § 1 mom. 4 punkten reglementet för Finlands Bank av den 21 december 1925 (365/25), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1962 (678/62), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Det ankommer på bankfullmäktige:

4) att besluta om tillverkningen av nya
sedelvalörer och -typer;

4) att besluta om tillverkningen av nya
sedelvalörer och *sedeltyper samt om att sedlar
skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel;*

*Denna lag träder i kraft den
1993.*
